

ბიზნესის განვითარების პირობები და პერსპექტივები საქართველოში

საქართველოში საბაზრო ურთიერთობების დამკვიდრება და განვითარება ერთადერთი გზაა, რომელიც უზრუნველყოფს როგორც ეკონომიკის განვითარებას ქვეყანაში, ისე მის რეალურ ეკონომიკურ აღორძინებას, საბაზრო ეკონომიკას, როგორც მსოფლიო ცივილიზაციის უდიდეს მიღწევასა და ფენომენს, ზოგად ჯანონზომიერებებთან ერთად ახასიათებს თავისი გამოვლინების სპეციფიური ფორმები თითოეული ჯონქრეტული ქვეყნის მიხედვით. ამდენად, არ იქნება მართებული, რომ საქართველოში მექანიკურად გადმოვიტანოთ უცხოეთიდან რომელიმე ცივილიზებული ქვეყნის საბაზრო ეკონომიკის შესაბამისი მოდელი.

სავსებით სწორია მოსაზრება, რომ საქართველოში არ გამოგვადგება არც აშშ-ის, არც შვეიცარიის, ან სხვა რომელიმე განვითარებული კაპიტალისტური ქვეყნის საბაზრო ეკონომიკის მზა მოდელი. ცივილიზირებულ დასავლეთში ბაზრის იმდენი მოდელი არსებობს, რამდენი ეროვნული ბაზარიცაა. საბაზრო ეკონომიკის მზა მატრიცების, სტერეოტიპების ბრმა მიბაძვა უნაყოფო იქნება. საბაზრო ეკონომიკის ზოგადსაკაცობრიო პრინციპებს ქართული რეალურით უნდა დანახვა და გააზრება.

საბაზრო ეკონომიკის ქართული მოდელი ითვალისწინებს, საქართველოს ეკონომიკაში საკუთრების მრავალფორმიანობას. უპირველეს ყოვლისა, კერძო საკუთრების წამყვან როლს, რაც იმას ნიშნავს, რომ საქართველო ობიექტურად აუცილებელია გადავიდეს საბაზრო ეკონომიკაზე, თავისუფალ მენარმეობაზე, ისეთ ეკონომიკურ სისტემაზე, სადაც საზოგადოებრივ პროგრესში გადამწყვეტ როლს კერძო საკუთრება, მისი შეუფერხებელი განვითარება შეასრულებს.

საბაზრო ეკონომიკის ქართული მოდელი აგრეთვე ითვალისწინებს სახელმწიფოს მიერ საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის რთული პროცესის რეგულირებას, რომელიც გულისხმობს ეკონომიკის

ეფექტიანობის სტიმულირებას, სოციალური სამართლიანობის დაცვას, მაკროეკონომიკური ზრდისა და სტაბილურობისთვის ხელშეწყობას.

გარეგნულად ბიზნესი და სახელმწიფო შეიძლება მონინააღმდეგეებად მოგვეჩვენოს, სინაღვლეში კი სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანი ბიზნესის აყვავების ხელშეწყობაა. ეს იმით აიხსნება, რომ საზოგადოების კეთილდღეობა დამოკიდებულია ცალკეული საწარმოების წარმატებაზე, რის გამოც სახელმწიფო გვევლინება ბიზნესის მეგობრად, პარტნიორად და დამკვეთად, ბიზნესისადმი სახელმწიფოს მხარდაჭერა შეიძლება გამოსახოს სხვადასხვა ფორმით.

• **ეკონომიკური ზრდის ნახა-ლისება** (მონეტარული პოლიტიკა, საგადასახადო პოლიტიკა და სხვა);

• **ორგანიზაციული და ფინანსური მხარდაჭერა** (ბიზნესის უზრუნველყოფა აუცილებელი ინფორმაციით, სპეციალისტების მომზადება, პირდაპირი სესხის მიწოდება, საკრედიტო გარანტია, სუბსიდია და სხვა);

• **ინფრასტრუქტურის შექმნა** (გზების, ხიდების, აეროპორტის და ა.შ. მშენებლობა, ენერგიის მიწოდება და სხვა);

• **საქონლისა და მომსახურე-ბის შესყიდვა** (სახელმწიფო მოხმარება მოიცავს მრავალ სახეო-

ნათუნა ჯორშია,

ფილოსოფიის აკადემიური
დოქტორი ეკონომიკაში

ბიზნესი

ბას – სამხედროს, სამოქალაქოს და ა. შ.);

• **სამართლებრივი ბაზის უზრუნველყოფა**, „ეკონომიკური თამაშის“ წესების შემუშავება, რომელიც არეგულირებს ურთიერთობებს ეკონომიკურ აგენტებს შორის;

• **სახელმწიფოს მოვალეობაა აგრეთვე ეროვნული მეურნეობის დარგებში ალკვეთოს გაბატონებული მონოპოლიური ძალა, რომელიც აფერხებს თავისუფალი კონკურენციის მოქმედებას.**

თანამედროვე პირობებში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს საქართველოში მცირე ბიზნესის განვითარებას, რომელმაც არსებითი ზეგავლენა უნდა იქონიოს ეკონომიკის სტაბილიზაციასა და მის ზრდაზე. საქართველოს პირობებში მცირე ბიზნესი არის ის სისტემა, რომელსაც შეუძლია მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს აუცილებელი საბაზრო სტრუქტურების შესაქმნელად.

საქართველოში ცივილიზებული მენარმეობის განვითარებისა და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პირობებში საგანგებო ყურადღებას იმსახურებს ეროვნული შემოსავლის მწარმოებელი უფრო მაღალი დონის მქონე დარგების პრიორიტეტული განვითარების სტიმულირება. რაც უზრუნველ-

ივნისი | 2010

ყოფს დარგობრივი სტრუქტურის ძირეულ გარდაქმნას ქვეყნის მოსახლეობის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილების მისაღწევად.

საქართველოში სამეწარმეო საქმიანობას, ძირითად, მცირე საწარმოები ეწევიან, რომელთა წილი საწარმოთა საერთო რაოდენობაში 89,8%-ს შეადგენს. ეს მაჩვენებელი ევროკავშირის ქვეყნების შესაბამის მაჩვენებლებს უტოლდება, მაგრამ ჩამორჩება პროდუქციის გამოშვებასა და დასაქმებაში ხვედრითი მაჩვენებლით. საქართველოში მცირე სექტორს 9,5% (პროდუქციის გამოშვებაში) და 24,3 % (დასაქმებაში) უჭირავს მაშინ, როდესაც ეს მაჩვენებლები ევროკავშირის ქვეყნებში შესაბამისად 35-71%-ია და 40-70%-ის ფარგლებში მერყეობს.

აღსანიშნავია ისიც, რომ თუ

ევროკავშირის ქვეყნებში ყოველ 1000 მცხოვრებზე 30 მცირე საწარმო მოდის, საქართველოში იგი - 4-5 ერთეულს შეადგენს.

ეს ფაქტები მოწმობენ, რომ ჩვენთან ჯერაც არ არის შექმნილი ის აუცილებელი პირობები (ორგანიზაციული, საკანონმდებლო, საგადასახადო და სხვა), რომლებიც აქტიურად ხელს შეუწყობდნენ მცირე მეწარმეობის წინსვლას. სამწუხაროდ, მცირე საწარმოთა ეკონომიკური მაჩვენებლების ბოლო წლების დინამიკაც არ იძლევა ამის იმედს.

საქართველოს სტატისტიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ გამოქვეყნებულ ოფიციალურ ინფორმაციაზე დაყრდნობით ირკვევა, რომ მცირე სექტორის მუშაობის მაჩვენებლები 1998 - 2009 წლებში საგრძნობლად გაუარე-

სებული. მართალია, საქართველოში მცირე საწარმოთა რიცხვი 2009 წლის დასაწყისისათვის 1998 წელთან შედარებით 13104 ერთეულითაა გაზრდილი, მაგრამ შემცირებულია მცირე სექტორის მიერ გამოშვებული პროდუქციის მოცულობა 101,6 მლნ ლარით, საქონებრუნვა - 94,7 მლნ ლარით, დასაქმება კი - 26 243 ადამიანით.

დღევანდელი საქართველო კრიზისული და კრიმინალური ეკონომიკით, ბაზრის მონოპოლიზაციით, უმუშევართა დიდი არმიითა და მოსახლეობის შემოსავლების დაბალი დონით ხასიათდება. საერთაშორისო პრაქტიკით დადგენილია, რომ ქვეყნის კრიზისიდან გამოყვანა და მისი ეკონომიკის გაძლიერება მცირე მეწარმეობის განვითარებით მიიღწევა, რომლის ნათელსაყოფად „აზიის ვეფხეების“ მაგალითიც კმარა. მცირე ბიზნესი ეკონომიკის სწორედ ის სექტორია, რომელიც ხელს უწყობს „საშუალო ფენის“ ჩამოყალიბებას და ქვეყანა სტრესული მდგომარეობიდან გამოჰყავს.

ვფიქრობთ, რომ უკვე დადგა დრო პოლიტიკური ამბიციების გარეშე ღრმად გავანალიზოთ საქართველოს ეკონომიკის ახლანდელი მდგომარეობა, შევაფასოთ მისი სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები და შევიშუშოთ ქვეყნის ეროვნული ინტერესებიდან გამომდინარე ეკონომიკის განვითარების ობიექტური სტრატეგია და ტაქტიკა. კურსი უნდა ავიღოთ არა მომხმარებლურ, **სავაჭრო-კომერციულ ეკონომიკურ მოდელებზე, არამედ, მწარმოებლურ-საექსპორტო ეკონომიკაზე, რომელიც მყარ გარანტიას შექმნის დამოუკიდებელი სახელმწიფოს მშენებლობისთვის.**

საქართველოს ეკონომიკის პრობლემათა შორის უმნიშვნელოვანესია აგრობიზნესის განვითარება. დღეს საქართველოს ტერიტორიის მხოლოდ 16,2%-ია გამოყენებული სახნავსა და მრავალწლიანი ნარგავებისათვის. მოსახლეობის ერთ სულზე 0,15 ჰა სახნავი მოდის. სახნავი მიწების (783 ათასი ჰა) 39%, ანუ, 310 ათასი

ჰა განლაგებულია ზღვის დონიდან 500მ. სიმაღლეზე, სადაც შესაძლებელია მინათსარგებლობის შედარებით მაღალი კულტურის დონის მიღწევა, ხოლო 230 ათასი ჰა სახნავი, ანუ, მისი მთლიანი რაოდენობის 29% განლაგებულია ზღვის დონიდან 500-1000 მეტრ სიმაღლეზე, სადაც მოსავლიანობა და შესაბამისად რენტაბელობა დაბალია, 174 ათასი ჰა, ანუ, 22% - 1000-დან 1500მ-მდეა, ხოლო 79 ათასი ჰა, ანუ, 10% - 1500-დან 2000 მეტრამდე და უფრო მეტ სიმაღლეზე მდებარეობს, სადაც სასოფლო-სამეურნეო წარმოება მეტად შეზღუდულია.

გარდა რთული ვერტიკალური ზონალობისა რელიეფის დახრილობისა და ნიადაგის შედგენილობის განსხვავებულობისა, სახნავი მიწების დიდი ნაწილი განსაკუთრებით მთის ზონაში წარმოდგენილია მცირე კონტურებად დიდი ქანობის ფერდობებზე, სადაც გაძნელებულია მექანიზმების გამოყენება. საქართველოს სახნავი მიწების 17%, ანუ, 135 ჰა განლაგებულია 10-12°-ზე მეტი დახრილობის ფერდობებზე, რომელიც ხელით და ცოცხალი გამწევი ძალით მუშავდება. ასეთ პირობებში ქვეყანაში მთლიანად უგულებელყოფილია კოლხეთის დაბლობის (225 ათ. ჰა ფართობის) გამოყენების შესაძლებლობა.

საჭიროა მეცნიერულ საფუძველზე შემუშავდეს კოლხეთის დაბლობზე სხვადასხვა მიმართულების მეურნეობების (კლასიკური ტიპის ფერმების) ორგანიზაციულ-სამეურნეო მოწყობის გეგმები. ამ საკითხის გადაჭრას სათანადო სახელმწიფოებრივი ორგანოები უნდა ჩაუდგეს სათავეში.

კოლხეთის დაბლობის სოფლის მეურნეობის სპეციალიზაციისა და კომპლექსური განვითარების საკითხების სწორად გადაჭრას დამოუკიდებელი საქართველოსათვის პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა ენიჭება. ამდენად, საჭიროა მისი ამოშრობისა და ათვისების პროექტის ხელახალი შედგენა, რომელიც მეცნიერულ საფუძველზე იქნება შემუშავებული და გადანეყვტილი. ყოვლად გაუმართლებელია ესოდენ დიდი სახალხო მეურნეობრივი მნიშვნელობის საქმის გადანეყვტის მინდობა წვრილი გლეხური მეურნეობისათვის.

საქართველოს ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი პრიორიტეტულ მიმართულებაა ტურიზმი. საქართველოს ტურისტული პოტენციალის სრულიად ათვისების შემთხვევაში სავარაუდოდ შეუძლია წელიწადში 5-6 მილიონი ტურისტის მიღება. ამის მიღწე-

ვა შესაძლებელია სახელმწიფოს ხელშეწყობითა და ტურიზმის სფეროში ბიზნესის განვითარებით, რაც მთავარია, ტურიზმის სფეროს სათანადო დაფინანსებით.

საჭიროა სათანადოდ შეუწყობილი ტურისტული ბიზნესით დაკავებულ ადამიანებს. სწორედ აქეთ უნდა იქნეს მიმართული სახელმწიფოს ძალისხმევა.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ აუცილებელია მცირე მეწარმეობის სახელმწიფო მხარდაჭერის მექანიზმების შექმნა – განვითარება, რომლის ერთ-ერთი ფორმა სახელმწიფო პროგრამების და პროექტების რეალიზებაში (განსაკუთრებით სახელმწიფო შესყიდვებში და დაკვეთებში) მცირე მეწარმეობის სუბიექტთა მასობრივი მოზიდვაა.

არსებული მდგომარეობის ანალიზიდან გამომდინარე, საქართველოში მცირე ბიზნესის განვითარების უზრუნველყოფისთვის საჭიროა, უპირველეს ყოვლისა, სამეწარმეო საქმიანობის დაფინანსების, დაკრედიტებისა და დაზღვევის განვითარებული სისტემის შემდგომი სრულყოფა, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკის სტრუქტურულ გარდაქმნათა განხორციელებას და საბოლოოდ, მეწარმეთა ცივილიზებული ფენის შემდგომ განვითარებას.

ANNOTATION

CONDITIONS AND PERSPECTIVES OF BUSINESS DEVELOPMENT IN GEORGIA

Khatuna Jokhadze
Academic PhD in Economics

Establishment and development of market relations is the only way to reach the economic development of the country and its real economic revitalization.

In order to shift to the market economy, we need to adopt free entrepreneurship with the private property playing the decisive role.

In modern Georgia, particular attention is to be paid to the development of small business. It is necessary to develop the objective strategy and tactics to develop the country's economy by considering the national interests

of the country. Production and export economy should be the target. The development of production and export of mechanical engineering, aircraft construction, electrical equipment, IT, new materials, semi-conductors, macro-electrical engineering and other high-technological production should be stimulated by all possible means.

Besides, agriculture and food industry should be developed in Georgia in the first instance. Particular attention should be paid to the resort economy and tourism development.